

bilimname XL, 2019/4, 195-228
Geliş Tarihi: 08.08.2019, Kabul Tarihi: 24.11.2019, Yayın Tarihi: 31.12.2019
doi: <http://dx.doi.org/10.28949/bilimname.604149>

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN, SİHİR, BÜYÜ VE TABİATÜSTÜ GÜÇLERLE İLGİLİ TUTUMLARININ İNCELENMESİ

● Saffet KARTOPU^a

● Abdurrahman ÜNALAN^b

Öz

İnsanoğlu var olduğu günden itibaren bilinmeyene karşı merak içerisinde olmuştur. Nitekim edebi ve kutsal metinler, arkeolojik kalıntılar, mağaraların duvarlarına yapılmış olan resimler, heykeller vb. incelendiğinde hemen her toplumda sihir büyü ve tabiatüstü güçlere başvurulduğu görülmektedir. Bu noktada günümüz modern toplumunda yaşayan bireylerin sihir, büyü ve tabiatüstü güçlerle alakalı tutumlarının belirlenmesi, bu inançların sürekliliğini anlamak açısından önem kazanmaktadır. Toplumun genç ve görelî olarak eğitilmiş bir kesimini oluşturan üniversite öğrencilerinin konuyla ilgili tutumlarını ortaya koymak, toplumun gelecekteki değerlerini ve eğilimlerini yordamak açısından elverişli olacaktır. Bu amaçla makale üniversite öğrencilerinin cinsiyet, eğitim alınan fakülte türü, akademik başarı, aile dindarlık ve öznal dindarlık değişkenleri açısından sihir, büyü ve tabiatüstü güçlerle ilgili tutumlarını belirlemeye odaklanmaktadır. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinde İlahiyat Fakültesi (N:100, %24,6), Edebiyat Fakültesi (N:100, %24,6), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (N: 103, %25,3), Güzel Sanatlar Fakültesi (N: 46, %11,3) ve diğer fakültelerin (N: 58, %14,3) öğrencilerinden tesadüfi yöntemle belirlenen 407 kişiden oluşan örneklem grubunun sihir, büyü ve tabiatüstü güçlerle ilgili tutumları nicel bir araştırmayla ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada Frekans ve Chi-Square'den yararlanılmış olup, verilerin değerlendirilmesinde ve hesaplanmış değerlerin bulunmasında SPSS 16.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, cinsiyetin, fakülte türünün, akademik başarı düzeyinin, aile dindarlığı ve öznal dindarlık algılarının sihir, büyü ve tabiatüstü güçlere karşı tutumlarda etkili olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Din Psikolojisi, Sihir, Büyü, Tabiatüstü Güç.

^a Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, skartopu@ksu.edu.tr

^b Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, abdurrahman.unalann@gmail.com

EXAMINATION OF ATTITUDES OF UNIVERSITY STUDENTS RELATING WITH WITCHING, MAGIC AND SUPERNATURAL POWERS

Humankind has always been curious about unknown particulars since starting day of their existence. Hence, when literature and holy texts, archaeological remains, paintings made on the cave walls, sculptures have been examined, it is seen that in almost each community there have been applications regarding witching, magic and supernatural powers. At this point determining attitudes of individuals living in today's modern community regarding witching, magic and supernatural powers bears importance for understanding continuity of these beliefs. It would be beneficial for revealing the attitudes university students constituting the young and relatively educated segment of community regarding the subject and to predict future values and tendencies of community. For this purpose article focuses on determining attitudes of university students with respect to the variables of gender, type of education faculty, academic success, family piety and subjective piety, in relation to witching, magic and supernatural powers. It has been tried to reveal the attitudes of sample group being composed of 407 people who were determined by random method among students of Faculty of Theology (N:100, 24,6 %), Faculty of Literature (N:100, 24.6 %), Faculty of Business Administration and Economics (N: 103, 25,3 %), Faculty of Fine Arts (N: 46, 11,3 %) and other faculties (N: 58, 14,3 %) of Kahramanmaraş Sutcu Imam University regarding witching, magic and supernatural powers by conducting a quantitative research. In the research Frequency and Chi-Square test has been used and in the evaluation of data and finding of calculated values, SPSS 16.0 statistical package program has been used. As a conclusion in the study it has been determined that gender, faculty type, academic success level, and religiosity were influential in the attitudes had against witching, magic and supernatural powers.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Giriş

Sihir, büyü ve tabiatüstü güçlere başvurma güncelliğini hiçbir zaman kaybetmeyen bir davranışı şeklidir. İnsanoğlunun tabiatüstü güçlerle olan geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Daha yazıyı bulmadan insanların büyüsel eylemelere başvurduklarına dair kanıtlar vardır. İlk insanlar önüne geçemedikleri olayları alt edebilmek için, bazı davranışlar geliştirmişler ve bu davranışlar sonucu büyüsel eylemleri ortaya çıkarmışlardır (Çığ, 2005, 105). İnsanoğlu varlığının ilk anından itibaren

bilinmeyene karşı merak içerisinde olmuştur. Tarihsel süreci incelediğimizde hemen hemen her dönem bu merak duygusu karşımıza çıkmaktadır. Büyük oranda merak duygusu ve başkaca sebepler, insanları yaşadıkları psikolojik olaylar ve farklı inançların da etkisiyle tabiatüstü üstü güçlere başvurmaya yönlendirmiştir. Bu anlamda belirsizliği giderme ve geleceği bilme arzusu, tıbbi/biyolojik rahatsızlığının kaynağını büyüye bağlama, bireysel merakların tatmini gibi nedenler sıralanabilir.

Bu arayış sonucunda birey cinci, büyücü, falcı, muskacı vb. ruh sağlığı alanında hiç eğitimi olmayan kişilere başvuran ve başvuru sonucu çok sayıda suiistimal edilen bireyler karşımıza çıkmaktadır (Kaya-Bozkur, 2017, 129). Malinowski (1990) büyüü, büyüsel eylemler yapan kişilerin elinde bulundurduğu kutsal değerleri istismar edip ve büyü yapan/yaptıran kişilerin menfi duygular ile hareket ettiği, her şeyi bildiklerini söyleyip insanların aldatıldığı bir saha olarak tanımlamaktadır. Bu araştırmanın hedeflediği şekilde günümüz modern toplumunda yaşayan bireylerin sihir, büyü ve tabiatüstü güçlerle alakalı tutumlarının belirlenmesi, bu inançların sürekliliğini, etkisini ve boyutlarını anlamak açısından önemlidir. Böylece toplumun sihir, büyü ve tabiatüstü güçlerle ilgili tutumlarını ortaya koymak, toplumun gelecekteki değerlerini ve eğilimlerini yordama imkânı sunacak ve kötü niyetli kişilerden korunma anlamında bilinçlenme ve farkındalık sağlanabilecektir.

A. Kavramsal Çerçeve

Sihir kavramı, sözlükte "bir şeyi olduğundan başka türlü göstermek, aldatmak, oyalamak; birinin ilgisini çekmek, gönlünü çelmek" manalarında kullanılmaktadır (Çelebi, 1997, 37: 170). Büyü kavramı ise, Eski Türk dilinde büyü; büyü, büyü şeklinde yazılmakta ve "sihirbaz, din adamı" anlamına gelmekteydi (Tanyu, 1992, 6:501). Sihir ve büyü kavramlarının yanında tılsım, efsun, muska (amulet), nazar (göz değmesi), rukye, azaim, nemime ve gammadlık, hiyel ve göz boyama, mana, fetiş, temime, allopatik büyü, tabu, fal, havas ilmi gibi kavramlar da benzer anlamlarda kullanılmaktadır. Malinowski büyüü, "bir amacın aracı olarak yapılan bir dizi saf pratik eylem" olarak tanımlamaktadır (Malinowski, 1990, 59). Frazer (1991, 14) "insanlık tarihinde büyü çağının din çağından önce geldiğini iddia eder. Eserinde büyüün, ilk çağlardan itibaren insanların dinlerinin ve dini ayinlerinin bir parçası olarak gördüğünden bahsetmiş ve dini inancın bir parçası olarak gördüğünü belirtmiştir.

Din fenomenolojisi bakımından büyüsel davranışları ele alındığında, insanın çevresinde olan nesne, kötü ruh ve hatta tanrıları kendi istediği

şekilde değiştirebileceği düşüncesine dayandığı görülür (Bonney, 2000, 127). Tanımları birlikte değerlendirdiğimizde büyü için, “tabiat üstü gizli güçlerle ilişki kurularak yahut kendilerinde gizli güçler bulunduğuna inanılan bazı tabii nesnelere kullanılarak zararlı, faydalı veya koruma gayeli bazı sonuçlar elde etmek için yapılan işler” denebilir (Tanyu, 1992). Sihar ve büyü eylemlerin kendi aralarında farklı türleri vardır. İyi niyetle yapıldığı söylenen büyüsel eylemlere “ak büyü” adı verilmiştir. Bireylerin hayatlarını düzene koymak, mallarını korumak, hastalıklara karşı korunmak gibi amaçlarla yapılan büyü bu türdendir. Malinowski (1990) bu büyü türü için, insanların kendisini daha da ileride görmek istemesi, isteklerini yerine getirmesi ve arzu ettiği şeylere kavuşabilmesi amacıyla yapılan, başvurulan büyü yöntemi demektir.

Bunun tam zıddı olarak tanımlanan “kara büyü” ise kötü niyetle yapılan büyüsel eylemlere verilen addır. Kara büyüde din tarafından yasaklanmasına rağmen, zaman zaman yapılan eylemin amacına ulaşması için kutsal metinler kullanılmaktadır (Tanyu 1992). Bu büyü türlerinde genellikle evliliklerin son bulması, insanların çeşitli hastalıklara sahip olması, sakat kalması ve hatta hayatını sonlandırmak gibi amaçlarla karşılaşmaktadır (Örnek, 1988, 145). Kara büyü tarih boyunca hoş karşılanmamış ve yasaklanmıştır. Hitit yasalarında kara büyü yapan kişinin alacağı ceza ölümdür (Çığ, 2005). Günümüzdeki büyü örneklerini incelediğimizde karşılaştığımız örnekler genel olarak ‘kara büyü’ olarak isimlendirilen büyüyle benzerlik taşımaktadır. Bunun yanında “aktif büyü” olarak isimlendirilen büyü çeşidi, güçlü bir şekilde parapsikolojik özelliğe sahip olduğunu söyleyen kişilerin, tabiat olaylarına bu gücü ile etki edip kontrol altına aldığını söyleyerek çeşitli dua-beddua, özel bazı sözlerle yaptığı büyüye denir (Frazer, 1991).

Günümüz Türk toplumunda genellikle “hoca” lakabıyla anılan kişilerin insanların işlerini yoluna koymak ve başlarına gelen sıkıntılara çözüm bulmak için birçok sebeple “okuma” ismini verdikleri eylemleri bu başlık altında değerlendirebiliriz. Bununla beraber “Pasif Büyü” ise dışarıdan gelebilecek olan kötü durumlara karşı savunma ve korunma amaçlı yapılan büyü türüdür. Bu büyü türünde en sık karşılaşılan yöntem özel güçlerle yüklü olduğu düşünülen nesnelere, yerlere ve insanlarla olan ilişkidir. Olumlu bir ilişki olabileceği gibi, bazı nesnelere, mekânların ve insanların uğursuz olduğu düşünülüp onlardan uzak durmak şeklinde de karşımıza çıkabilir. Örneğin, bebek bekleyen bir kadının bazı yemekleri yememesi, bazı mekânlardan uzak durması ve lohusalık döneminde olabilecek zararlı etkilere karşı uğursuz saydıkları bıçak, iğne, makas, nazarlık vb. nesnelere

uzak durması bunun bir örneğidir. Bu büyü türünde özellikle muskalar önemli materyallerdendir (Örnek, 1988). Pasif büyüde kullanılan bazı materyaller günümüzde erkek ve kadınların kullandıkları birer süs malzemesine dönüşmüştür (Challeye, 1960, 28). Evlerde kullanılan nazar boncukları, çeşitli uğur eşyaları, hayvan figürleri vb. şeyler kullanım amaçlarına göre pasif büyü çeşidi olarak değerlendirilmektedir.

Günümüzde en çok karşımıza çıkan büyü türlerinden biri de “temas büyüsüdür.” Temas büyüsünde parçadan bütünü etkileme vardır. Yani bütünden alınan bir parça ile bütünü etkilemek amaçlanmıştır. Buradan hareketle, kişiden alınan saç, tırnak, diş ya da o kişiye ait kıyafet vb. şeylerle bireyi etkilemek ve etki altına almak amaçlanır. Örneğin Polinezyalılar, bu düşünceden hareketle, bir insanın ölümünü istediklerinde o şahsa ait bir kıyafet parçasını mezara gömerek onun ölümünü bekler (Örnek, 1966, 37). Örnekten de anlaşıldığı gibi parçadan bütünü etkilemek amaçlanmıştır. Diğer bir büyü çeşidi ise “taklit büyüsüdür.” Taklit büyüsünde ‘benzer benzeri yaratır’ düşüncesi hâkimdir (Örnek, 1988). Birçok toplumda görülen bu büyü çeşidinde en çok kullanılan yöntemler kesme, yakma ve parçalamadır. Zarar verilmek istenen kişiye benzer nesnelere meydana getirip, o nesne üzerinden işlem yapılır. Bu nesnelere genellikle karşımıza, bez bebek, çamur, sabun, balmumu, kütük vb. maddelerden yapılan nesnelere çıkar.

Tarihin her döneminde karşımıza çıkan sihir, büyü ve tabiatüstü güçler kullanılarak yapılan eylemler kendi içlerinde bazı materyallerle bütünleşmektedir. Büyüsel eylemlerin yerine getirilmesi için birtakım materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu materyaller kimi zaman kutsal olarak nitelendirdiğimiz şeyler olurken kimi zaman farklı nesnelere çıkarılmaktadır. Bunları muska ve tılsımlar, uğurluklar, isim, sayı ve renkler, kutsal kitaplar, cinlerle ilişki kurma ve birtakım nesnelere başlıkları altında toplayabiliriz. Bu materyallerin hepsini farklı farklı büyü türlerinde görmekteyiz.

B. Tarihsel Arka Plan

Arkeolojik eserler insanoğlunun her zaman hayatında var olan sihir ve büyüün tarihinin M.Ö. binlerce yıl geriye gittiğini göstermektedir.¹ Malinowski bu konuda “ne kadar ilkel olursa olsun büyüsüz ve dinsiz toplum yoktur” demektedir (Malinowski, 2000, 70). İnsanlar her zaman kendi kontrolleri dışında gerçekleşen olaylara anlam bulma çabasındadırlar. Bu

¹ Krş.: Büyü ve Amuletlerle ilgili Yeni Asur Dönemi Eserleri, Şanlıurfa ve Kahramanmaraş Arkeoloji Müzeleri.

sebepten bireyler olaylara anlam yükleme çabasına girmiş ve büyücülüğün ilk adımlarını atmışlardır. Büyücülüğün ilk olarak nerede başladığı bilinmemekle beraber başlangıç yeri olarak özellikle Mısır ve Sümer uygarlıklarının inanç sistemlerinde bu tür işlemlere yer verilmesinden dolayı Orta Doğu kabul edilir. Babil diyarında yani Irak'ta ise bölgede yaşayan "Keldaniler" isimli topluluğun Astronomi ve Astroloji' de çok ileri gittiği ifade edilmektedir (Ateş, 2003, 195).

Antik Yunan büyücülüğünde cinler ve tabiatüstü varlıklarla iletişime geçilerek büyü yapmak yaygın bir davranış haline gelmiştir. (Ethar, 2002, 134). Daha sonra Romalılar ise on iki levhada büyücülüğe karşı olan yasayı da dikkate alarak büyüü boş ve anlamsız, büyücüleri de yalancı ve hilekâr saymasına rağmen Roma'da da büyücülük çok yaygınlaşmıştı (Russell, 1997, 74). Sümerler'de ölüm ve ölümsüzlük bugün olduğu gibi o dönemde de insanların heyecanlandığı bir ilgi alanı olmuştur (Malinowski, 2002, 43). Ölümsüzlük elde etmek için sürekli sihir ve büyü gibi eylemlere başvurulmuştur. Sümer efsanesinde Gılgamış'ın peşinde olduğu şey ölümsüzlük umuduuydu. Gılgamış türlü mücadelelerle ölümsüzlük otunu buluyor, fakat onu da yılan yiyor. Tamamıyla hayal kırıklığına uğramış olan Gılgamış büyük bir üzüntüyle şehrine geri dönüyor (Çığ, 2007). Eski Mısırdan günümüze kadar ulaşan kaynaklara baktığımızda sihir, büyü ve tabiatüstü işlemlerin varlığının Mısırlıların din hayatında önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Kâhinler tarafından özel formüllerle yapıldığı söylenen büyü eylemleri eski mısırdaki çok yaygın hale gelmiştir. "Ölümler Kitabı" olarak adlandırdıkları kitaba kâhinler zaman zaman büyüsel formüllerini yazar ve kayıt altına alırlardı (Doğrul, 1958, 63). Orta çağda ise sihir yapanlar ve sihre başvuranlar çok ağır bir şekilde yargılanıyordu. Buna rağmen zamanla satolarda büyücü bulundurmamak moda haline gelmiştir (Atilhan, 1973, 97).

Büyüsel eylemler semavi dinler tarafından da hoş karşılanmamıştır. Yahudiliğin kutsal metinlerinde çokça bahsedilen sihir ve büyü çok net bir şekilde yasaklanmıştır. Yahudilikle beraber aynı şekilde Hristiyanlık'ta da sihir ve büyü eylemleriyle karşılaşmaktadır. Kilisenin çok net bir şekilde yasakladığı büyü, zamanla şehrin dışına doğru yayılmış ve orada devam etmiştir. Cahiliye Araplarının hayatında da kâhinler önemli bir yere sahiplerdi. Kâhinlerin her şeye güçlerinin yetebileceği düşünülmekteydi. Bu inanç Arapları her türlü eylemlerinde onlara başvurmaya sürüklüyordu. O dönemde şairlik, cinlerle iletişim kurup bilgi alma mesleği şeklinde görülür duruma gelmiştir. Hatta Hz. Muhammed'i cinlerden ilham alan şair olarak adlandırıp kendine "Mecnun", "Büyülenmiş", "Büyücü", "Kâhin" gibi iftiralar atılmıştır (Ateş, 2003). Büyü konusuyla alakalı olarak kutsal kitabımız

Kur'an'a baktığımızda konu ile alakalı birçok ayet görmekteyiz. İslamiyet ile büyücülük büyük günahlardan sayılmıştır. Kur'an ve hadislerde büyü ve büyücülük açık ve kesin bir şekilde yasaklanmıştır. İslamiyet büyüünün niyetine bakmaksızın Allah'a şirk koştukları olarak yorumlar. Kur'an-ı Kerim'de büyü kelimesinin Arapça karşılığı olan "sihir" kelimesi kullanılır. Türkiye Diyanet Vakfı tarafından hazırlanan meal üzerinde yapmış olduğumuz çalışma sonucu Kur'an'ın 30 farklı ayetinde "sihir" yine aynı şekilde 30 farklı ayetinde de "büyü" kelimesini görmekteyiz. Sihir kelimesi daha çok günümüzde meşhur olan illüzyon kelimesine denk gelen anlamlarda kullanılırken, büyü kelimesinin vurgulama yaptığı anlamlar daha çok inanç bağlamında noktalara vurgulama yapmaktadır. Söz konusu kelimelerin zikredildiği ayetlere bakıldığında zaman en çok Hz. Musa ve Harun'la (35), sonra Hz. Muhammed'le (17) ilgili ayetlerde geçtikleri; ayrıca Hz. İsa ile ilgili iki, Salih, Şuayb ve Süleyman'la ilgili olarak da birer ayette zikredildiği görülür. Kur'an'da, birçok peygamberin büyücülükle itham edildiği ve bunu yapanların inkârcı olduğu bilgisi yer alır.

Kur'an'a göre sosyal bir olgu olan sihir, halkı aldatmadan ve onlara zarar vermeden başka bir şey değildir (Bakara Suresi, 2/102; Tur Suresi, 52/14-15; Kamer Suresi, 54/2; Müddessir Suresi, 74/24). Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de muhtelif yerlerde Hz. Musa, Firavun'a gidince "bunun apaçık bir büyü" (en-Nevm Suresi, 27/113), "uydurulmuş bir sihir" (Kasas Suresi, 28/36), "Musa'nın da büyülenmiş biri" (İsra Suresi, 17/101), "çok yalancı bir sihirbaz" (Gafir Suresi, 40/24), "büyücü veya deli" olduğunu; Musa ve Harun'un, "birbirlerini destekleyen iki sihirbaz olduklarını iddia ettikleri" (Kasas Suresi, 28/148) kaydedilmekte; bu iftira ve inkarları sonucu üzerlerine azap gönderilince de Musa'ya gelerek: "Ey büyü, rabbine dua et üzerimizdeki azabı kaldırsın, biz doğru yola gireceğiz" diye yalvardıkları, kendilerinden azap kaldırılınca da sözlerinden döndükleri bildirilmektedir (Zuhruf Suresi, 43/46-50).

"Sihir" ve "büyü" kavramı, Hz. Peygamber'in sözlerinde de kullanılmaktadır. Söz buraya gelmişken İslam'ın ikinci kaynağı hadis-i şeriflerde konumuzla yani sihir ve büyü ile ilgili olarak neler buyurulduğunu hadis külliyatında yer alan bütün rivayetleri değil, sadece muteber sayılan kaynaklara giren haberleri ele alıp değerlendireceğiz. Hz. Peygamber'den rivayet edilen hadislerde sihir ve büyüünün şirk ve insanı mahveden büyük bir günah olduğu bildirilir (Buhari, Vesaya, 23; Tıb, 48; Hudud, 44; Müslim, iman, 145; Nesai, Tahrim, 19). Kimi hadislerde de "sihir" yapan kimsenin şirkle nitelendirildiği göze çarpmaktadır;

“Düğüm atarak üzerine üfleyen kimse sihir yapmıştır. Sihir yapan ise, şirk koş-muştur. Üzerine bir şey takan kimse, (taktığı şeye) güvenmiş olur” (Nesai, Tahrîm, 117).

Buhari Kitabü't-Tıbb'ın 47-52. bablarını sihir konusundaki rivayetlere ayırmıştır. İmam Buhari, 47. babın başında Kur'an-ı Kerim'den Bakara suresinin 102, Taha suresinin 66, 69, Enbiya suresinin 3. ve Felak suresinin 4. ayetlerine yer verdikten sonra Beni Züreyk' ten Lebid b. A'sam adında kişinin Resullullah'a sihir yaptığını bildiren Hz. Aişe rivayetini nakleder.

İslamiyet'te Kur'an ve hadislerle sihir ve büyü yapmak en büyük günahlardan sayılmış ve büyü'nün her türü yasaklanmıştır. Peygamberler dönemine baktığımızda peygamberlerin sık sık büyücülükle itham edildiği ve bunun hiç hoş karşılanmadığı görülmektedir. Orta Asya Türklerinde ise İslam dinini kabul etmeden önce Şamanizm adı verilen bir din hâkimiyeti vardı. Mensubu oldukları bu dinde Kam (Şaman) adı verilen din adamlarının tabiplik ve üfürükçülük yapmasıyla beraber büyü, sihir ve falcılık gibi faaliyetler yaygınlaşmıştır (Eliade, 1999, 22). Bu anlamda tarihsel süreçte büyü'lü güçlere başvurma yönteminin süreklilik arz ettiği ifade edilebilir.

C. Saha Çalışmasının Uygulanması ve İstatistiksel İşlemler

Uygulama Nisan 2019'da gerçekleştirilmiştir. Bir anket formunun doldurulması ortalama olarak 20-25 dakika arasında sürmüştür. Anket formları Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi öğrencilerine yüz yüze görüşülerek, anketör yardımı alınmadan doldurulmuştur. 450 adet anket örnekleme uygulanmıştır ancak hatalı ve eksik doldurular nedeniyle 43 anket çıkarılmış ve 407 anket istatistiksel analize dâhil edilmiştir.

D. Denenceler

1. Sihir, Büyü ve Tabiatüstü Güçlere Karşı Tutumlar Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Değişmekte midir?

1a. Kızlar yanlarında sihir, büyü, cin vb. şeyler konuşulmasından erkeklere göre daha çok etkilenir.

1b. Farklı Fal türlerine başvurma tutumu cinsiyete göre değişiklik gösterir.

1c. Tıbbi çaresizlik durumunda büyüye başvurma tutumu fakülte türüne göre değişiklik gösterir.

1d. Medyum söylemlerine atfedilen değer fakülte türüne göre değişiklik gösterir.

1e. Dilekte bulunma tarzı akademik başarıya göre değişiklik gösterir.

1f. Büyünün kaynağıyla ilgili atıf yapma akademik başarıya göre

değişiklik gösterir.

2. Sihir ve Büyü Tabiatüstü Güçlere Karşı Tutumlar Dindarlık Algılarına Göre Değişmekte midir?

2a. Aile dindarlık algısı ile büyü deneyimi;

2b. Aile dindarlık algısı ile büyüye başvurma nedenlerinin çeşitliliği;

2c. Öznel dindarlık algısı ile büyüünün gerçekliğine inanma tutumu;

2d. Öznel dindarlık algısı ile sevilmeyen birine büyü yaptırma davranışı;

negatif yönde ilişkilidir.

E. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi olarak belirlenmiştir. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinin 2018-2022 stratejik planlaması verilerine göre öğrenci sayısı 39.209'dur.² Araştırma Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine bağlı beş fakülte/bölümde lisans düzeyinde eğitim gören ve basit tesadüfi yöntemle seçilen 217'si kız (%53,3) ve 190'ı erkek (%46,7) olmak üzere toplam 407 öğrenci üzerinde Mart 2019'da gerçekleştirilmiştir.

F. Sınırlılıklar

Bu araştırmadan elde edilen bulgular üç temel sınırlılığa sahiptir:

1. Seçilen örneklemden kaynaklanan sınırlılıklar vardır. Bu araştırma kendi örneklemiyle sınırlıdır. Çünkü elde edilen veriler belli bir grup üzerinde gerçekleştirilen bir ankete dayanmaktadır. Dolayısıyla başka gruplar üzerinde gerçekleştirilecek bir çalışmada daha farklı sonuçlara ulaşabilmek mümkündür.

2. Çalışma boyu lamsa değil, kesitseldir. Bu sebeple ulaşılan bulguları çalışmanın yapıldığı zamana ve duruma göre yorumlamak gerekir.

3. Araştırmada katılımcıların sihir, büyü ve tabiatüstü güçlere inanma tutumlarını etkileyebileceği düşünülen bazı faktörler incelenmiştir. Araştırma sonuçları incelenen bu faktörlerle sınırlıdır.

G. Saha Çalışmasının Uygulanması ve İstatistiksel İşlemler

Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Anketi ve Sihir, Büyü ve Tabiatüstü Güçlere Karşı Tutumların belirlenmesine yönelik anket kullanılmıştır. Anket formu, değişkenler ve kanaat soruları olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Sosyo-demografik değişkenler; yaş, cinsiyet, eğitim,

² Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, 2018-2022 Stratejik Planı, 2018.

fakülte türü, büyü, fal vb. şeylere başvurup vurmama, dindarlık değişkenleri ile incelenmektedir.

Kanaat sorularında büyü algısı; büyü inancı, büyüünün kaynağı, büyüye başvurma durumu, büyüünün etki boyutu, sihir ve büyü içerikli yapımlardan etkilenme durumu, sihir, büyü fal vb. inanma sebebi boyutlarıyla ele alınmıştır. Uygulama Nisan 2019'da gerçekleştirilmiştir. Bir anket formunun doldurulması ortalama olarak 20-25 dakika arasında gerçekleşmiştir. Anket formları Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi öğrencilerine yüz yüze görüşülerek, anketör yardımı alınmadan doldurulmuştur ve 450 adet anket örnekleme uygulanmıştır. Ancak özensiz ve eksik doldurma vb. nedenlerle anketlerden 43'ü değerlendirme dışı bırakılmış ve 407 anket istatistiksel analize dâhil edilmiştir.

H. Verilerin Analizi

Anket verilerinin hem girilmesinde hem de verilerin istatistiksel tekniklerle analiz edilmesinde SPSS (16.0) programı kullanılmıştır. Veriler çözümlenirken, frekans dağılımı ve Chi-Square'den yararlanılmıştır. Değişkenlerin olgusal özellikleri ve demografik durum verilerinde frekans ve yüzdelik oranlar kullanılmış ve sonuçlar tabloda gösterilmiştir. Veriler test edilirken genellikle istatistiksel olarak anlamlılık düzeyine ulaşanlar tablo olarak verilmiştir. Hipotezlerin test edilmesinde önemlilik düzeyi ".05" olarak alınmıştır.

1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Betimsel Dağılımı

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Betimsel Dağılımı

Değişken	f	%	
Cinsiyet	Erkek	190	46.7
	Kız	217	53.3
	Toplam	407	100
Yaş	18-19	67	16.7
	20-21	174	43.3
	22-23	115	28.6
	24 ve Üzeri	46	11.4
	Toplam	402	100
Fakülte	İlahiyat Fakültesi	100	24.6
	Fen Edebiyat Fakültesi	100	24.6
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	103	25.3
	Güzel Sanatlar Fakültesi	46	11.3
	Diğer	58	14.3
	Toplam	407	100

Tablo 1, katılımcıların demografik özelliklerine göre betimsel dağılımını göstermektedir. Buna göre örneklemin 217'si kız (%53,3) ve 190'ı erkek (%46,7) olarak görülmektedir. 67'si 18-19 yaş aralığında (%16,7), 174'ü 20-21 (%43,3), 115'i 22-23 (%28,6), 46'sı ise 24 ve üzeri (%11,4) yaş aralığında yer almaktadır. Örneklemin fakültelere göre dağılımı ise İlahiyat Fakültesi (N:100, %24,6), Edebiyat Fakültesi (N:100, %24,6), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (N: 103, %25,3), Güzel Sanatlar Fakültesi (N: 46, %11,3) ve diğer fakülteler (N: 58, %14,3) şeklindedir.

2. Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Sihir, Büyü ve Tabiatüstü Güçlere Karşı Tutumlar

a. Cinsiyete Göre Sihir, Büyü, Cin vb. Hakkında Konuşulmasından Etkilenme Tutumu

Tablo 2: Cinsiyete Göre Sihir, Büyü, Cin vb. Hakkında Konuşulmasından Etkilenme Tutumu

	Cinsiyet					
	Erkek		Kız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Yanınızda sihir, büyü, cin vb. şeyler hakkında konuşulmasından etkilenir misiniz?						
Çok etkilenirim	19	10,0	25	11,5	44	10.08
Etkilenirim	26	13.7	51	23.5	77	18.9
Ruh halime bağlı	40	21.1	52	24.0	92	22.6
Konuşulduğu ortama bağlı	17	8.9	24	11.1	41	10.1
Etkilenmem	85	44.7	65	30.0	150	36.9
Diğer	3	1.6	0	0.0	3	0.07
Toplam	190	100	217	100	407	100
Chi-Square	X=15.640 sd=5 p=.008 p<.05					

Tablo 2, cinsiyete göre sihir, büyü, cin vb. hakkında konuşulmasından etkilenme tutumunu göstermektedir. Cinsiyet ile sihir, büyü, cin vb. hakkında konuşulmasından etkilenme ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre yansıtılmıştır. Örnekleme " Yanınızda sihir, büyü, cin vb. şeyler hakkında konuşulmasından etkilenir misiniz?" sorusu sorulmuş ve katılımcılar yanlarında sihir, büyü, cin vb. şeylerin konuşulmasından etkilenme oranı açısından incelenmiştir. Araştırmamızda yer alan örnekleme göre, "çok etkilenirim" yanıtını erkeklerin %10'u, kızların %11,5'i tercih etmiştir. Aynı

şekilde “etkilenirim” yanıtını erkeklerin %13,7’si seçerken kızların %23,5’i seçmiştir. “Ruh halime bağlı” yanıtını erkeklerin %21,1’i, kızların %24’ü seçmiştir. Verilen yanıtlar ve sonuçlar incelendiğinde kız katılımcıların, erkek katılımcılara göre yanlarında sihir, büyü, cin vb. şeyler hakkında konuşulmasından daha çok etkilendiği sonucuna varılmaktadır ve “A1. Kızlar yanlarında sihir, büyü, cin vb. şeyler konuşulmasından erkeklere göre daha çok etkilenir” Hipotezi doğrulanmaktadır. Ki-kare analizinin sonuçlarına göre cinsiyet ile sihir, büyü, cin vb. hakkında konuşulmasından etkilenme tutumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<.05$). Örneklemimizi sihir, büyü, cin vb. hakkında konuşulmasından etkilenme oranı açısından değerlendirdiğimizde, ‘etkilenmem’ yanıtını verenlerin %44,7’si erkek, %30’u kız şeklinde dağılım göstermiştir. Bu sonuca bakarak erkek katılımcıların, kız katılımcılara göre daha az etkilendikleri yorumu yapılabilir. Tablo incelendiğinde, kızların erkeklere göre ‘çok etkilenirim’, ‘etkilenirim’, ‘ruh halime bağlı’ tercihi açısından etkilenme oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Birey gelecekte hastalıklara ya da belalara maruz kalabileceği kaygısı ve korkusu duyabilmektedir. İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren beslenme, barınma, korunma ve neslin devamı gibi temel konulardan, ‘bilgi ve bilişim çağı’ olarak adlandırılan çağımızın daha karmaşık süreçlerine gelene kadar, kaygının farklı düzeylerde yaşandığı inkâr edilemez bir olgudur. Kaygı, hemen hemen bütün canlılarda var olan bir duygu olmakta birlikte, insan onu uygarlaşmasının bedeli olarak bilinç düzeyinde ve üstelik her gün yenilenen biçimler altında yaşamaya mahkûm olmuştur. İnsanın tabiatla, diğer bir kişiyle, toplumsal kurumlar ve gruplarla ilişkilerinde, içine düştüğü belirsizlik ve kontrol edilemezlik gibi durumlar, kaygının ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Kartopu, 2012, 148). Bu korku ve kaygı soyut varlıklarla ilgili inanç ve onlar etrafında oluşan efsanelerle birlikte kişiyi kendini güvende hissedecek, kötülüklerden koruyacak ve bahtını açacak inanış ve uygulamalara yönelmektedir (Arslan, 2004, 123). Günümüz dünyasında özellikle kitle iletişim araçlarının da etkisiyle gizemli olana erişebilirlik artmıştır. Bu ilgi tabiatüstü güçlere olan ilgiyi de beraberinde getirmiştir. Artan bu ilgiye sebep olan referansların yanında, içeriği büyüsel eylemler olan filmler, kitaplar, diziler vb. birçok yapımla milyonlar tarafından takip edilmekte ve ilgi görmektedir. Özellikle son yıllarda TV ve sinema sektöründe paranormal içerikli yapımlara yer verilmesi ve ciddi rakamlar harcanması bu alana olan ilgiyle alakalı olduğunu değerlendirilebilir. Medyada ‘sır dizileri’ kavramlarıyla karşımıza çıkan bu yapımların bireyler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerine medya da sık sık rastlanmaktadır

(Arslan, 2010, 195).

Cinsiyet, tutumların değişmesinde önemli bir etkidir. Yapılan araştırmalar incelenip sihir, büyü ve tabiatüstü güçlere karşı tutum ve davranışlara bakıldığında erkekler ve kadınlar arasında önemli bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca paralel olarak, kadınların dünya genelinde sihir, büyü ve tabiatüstü güçlere başvurma anlamında erkeklerden daha ilgili olduğu görülmektedir.

b. Cinsiyete Göre Fal Türlerine Başvurma Tercihi

Tablo 3: Cinsiyete Göre Fal Türlerine Başvurma Tercihi

	Cinsiyet					
	Erkek		Kız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kahve Falı	56	29,6	95	43,8	151	37,2
Yıldız Falı	8	4,2	17	7,8	25	6,2
İskambil Falı	12	6,3	15	6,9	27	6,7
Diğer	5	2,6	2	0,9	7	1,7
Baktırmadım	108	57,1	88	40,6	196	48,3
Toplam	189	100	217	100	406	100
Chi-Square	X=15.114 sd=4 p=.004 p<.05					

Tablo 3, cinsiyete göre fal türlerine başvurma tutumunu göstermektedir. Cinsiyet ile fal türlerine başvurma ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlılık düzeyine ulaşan boyutlar açısından yansıtılmıştır ($p<.05$). Bu durumda katılımcılara, hangi fal türlerine başvurduklarının belirlenmesi için 'Hayatınız boyunca hangi tür fallara baktırdınız?' sorusu sorularak başvurma oranı açısından incelenmiştir. Araştırmamızda yer alan örneklemelere göre, "kahve falı" yanıtını erkeklerin %29,6'sı, kızların %43,8'i tercih etmiştir. Aynı şekilde "yıldız falı" yanıtını erkeklerin %4,2'si seçerken kızların %7,8'i seçmiştir. "İskambil falı" yanıtını erkeklerin %6,3'ü, kızların %6,9'u seçmiş ve bunlar dışında fal çeşitlerine erkek katılımcıların %2,6'sı, kız katılımcıların %0,9'u başvurmuştur. Sonuçlar incelendiğinde kız katılımcıların, erkek katılımcılara göre fala daha fazla başvurduğu sonucuna varılmaktadır.

Dağ (1999) yaptığı bir çalışmada cinsiyet değişkenine göre de farklılık

olduğu ve kadınların erkeklere oranla batıl inançlar sahip olma konusunda daha yüksek puanlar aldıkları saptanmıştır. Bununla beraber Akkaya'nın (2003) Kayseri örneği üzerinde yapmış olduğu çalışmada örneklemin 72'sinin fal baktırmadığı sonucu karşımıza çıkmaktadır. Fal türleri incelendiğinde ülkemizde yaygın olarak "kahve falı" tercih edildiği görülür. Kahve kültürünün bir simgesi olan kahvehaneler "erkekler evi" ve "kadınların giremediği ortam " olarak adlandırılırken, kadınlar için ise hamamlar ve komşu ziyaretleri kahve içme kültürünün yaygınlaştığı yer olarak bilinmekteydi (Georgeon - Desmet, 1999, 21). Kahve falına bakan kadınlar ilk olarak karşımıza 1700'lü yıllarda Londra ve Paris'te çıkmaktadır. Aynı dönemde Almanya'da da kadınlar kahve falı bakmaya başlamaktadır. Zamanla yaygınlaşan fal bakıcılığıyla beraber Hamburg Senatosu 1762'de "fala bakmak, kahve telvesi okumak ve benzeri faaliyetlere karşı kararname" çıkartmıştır. Buna rağmen fal bakıcılığının önüne çok geçilememiş ve zamanla ülke geneline yayılmıştır. (Heise, 2001, 60-92). Yılmaz'ın yapmış olduğu araştırmada (2006) kadınlar akraba ziyaretlerinde, komşu ve arkadaş gezmelerinde eğlence olsun ve vakit geçsin diye fal baktırmaktadırlar.

Şaman inancında şamanlar tarafından yürütülen kehanette bulunma görevini Osmanlılarda müneccimler devam ettirmiş, günümüzde ise falcılar bu geleneği sürdürmektedir (Duvarcı 1993, 117). Günümüzde yaygın şekilde devam eden falcılık belirli bir ücret karşılığında yapılan bir meslek haline gelmiştir. Teknolojinin de gelişmesiyle beraber fal üzerine kurulmuş internet siteleri, telefon uygulamaları vb. sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bu gelişmelerin yanı sıra örneklemimizi fala başvurmama oranı açısından değerlendirdiğimizde, 'baktırmadım' yanıtını verenlerin %57,1'i erkek, %40,6'sı kız şeklinde dağılım göstermiş ve 'A2. Farklı Fal türlerine başvurma tutumu cinsiyete göre değişiklik gösterir.' hipotezi doğrulanmıştır. Bu sonuçlarla beraber erkek katılımcıların, kız katılımcılara göre tüm fal çeşitlerine daha az başvurdukları şeklinde yorum yapılabilir.

Bu değişim bazen beraberinde kutsal olan eylemleri de getirmiştir. Fal belirli aletler kullanılarak, gelecekte haber verme, kaybolan eşyayı bulma, bilinmeyen bir konuyu ortaya çıkartma gibi tekniklerin adıdır (Naci, 1987, 76). Pek çok türü bulunan fal, geçmişte olduğu gibi günümüzde de çok yaygındır. Dülger'in (2011) yapmış olduğu çalışmada ağaç, at, ateş, bakla, balık, balta, bağırsak, bina, buğday, çakıl, defne, duman, el, harf, hava, horoz, I Ching (Yi King), insan bağırsağı, iskambil, kafatası, kahve, kap, kaplumbağa, karaciğer, karga, keçi, kemik, kristal, kuş, lamba, mum, omuz kemiği, rüzgâr, saç, sayı, soğan, su, tarot, tuz, un, yaprak, yüz, yüzük, zar (Scognamillo -

Arslan 1999, 29-51), aşık kemiği (Korkmaz, 2003, 67; Roux 2001, 90), çubuk ve ok (Roux, 2001) fizyonomi ve göz (Hacıyeva v.dğr., 1995, 77), kitap, köpük, kulak (Hacıyeva, v.dğr., 1995), kum/toprak (Arslan, 2002, 112), kumalak (İnan, 2000, 157-158), kura (Sezer 1998, 37), kürek kemiği (İnan, 2000; Roux 2001), mânî (Çelik, 2005, 42), papatya, sakız, tespih (Özseven 1939, 188), tükürük, yıldız falları gibi fal çeşitleri karşımıza çıkmaktadır. Fal çeşitleri elbette bunlardan ibaret değildir. Geçmişte çok yaygın olup da unutulmuş fal çeşitlerinin de olduğu bilinmektedir. İnan (2000) ateşte yanmakta olan közün duruşuna, ateşin çıkarttığı ışığa kadar fal çeşitlerinin olduğunu söylemektedir.

c. Fakülte Türüne Göre Tıbbi Çaresizlik Durumunda Büyüye Başvurma Tutumu

Tablo 4: Fakülte Türüne Göre Tıbbi Çaresizlik Durumunda Büyüye Başvurma Tutumu

	Fakülte Türü											
	İlahiyat Fakültesi		Fen Edebiyat Fakültesi		İİBF		Güzel Sanatlar Fakültesi		Diğer		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Faydalıdır	5	5	6	6.1	15	14.6	5	10.9	5	8.6	36	8.9
Faydalı Olmaz	74	74	69	70.4	64	62.1	26	56.5	28	48.3	261	64.4
Kararsızım	21	21	23	23.5	24	23.3	15	32.6	25	43.1	108	26.7
Toplam	100	100	98	100	103	100	46	100	58	100	405	100
Chi-Square	X=19.830 sd=8 p=.011 p<.05											

Tablo 4, fakülte türüne göre tıbbi çaresizlik durumunda büyüye başvurma tutumunu göstermektedir. Fakülte ile tıbbi çaresizlik durumunda büyüye başvurma ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre yansıtılmıştır. Katılımcıların tıbbi çaresizlik durumunda büyüye başvurma tutumunun belirlenmesi için 'Sizce doktorların çaresiz kaldığı durumlarda büyücülere başvurmak faydalı mıdır?' sorusu yöneltilmiştir ve anlamlı bir sonuç elde edilmiştir (p<.05). İnsanoğlu yerine göre bazen güçlü bazen güçsüz bir varlıktır. Güçsüz kaldığını düşündüğü durumlar insanı çaresizliğin içine sürükler (Peker, 2003, 77). Bireyin çaresizliği en çok hissettiği durumlardan biri de şüphesiz hastalık durumudur. Hastalıkla baş edemediği durumlarda birey, büyüde dâhil olmak üzere birçok batıl inanç ve davranışa başvurabilir.

Bu bağlamda fakülteler özelinde sorulan soruya İlahiyat Fakültesinin

%5, i, Fen Edebiyat Fakültesinin %6,1'i, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin %14,6'sı, Güzel Sanatlar Fakültesinin %10,9'u, Diğer Fakültelerin %8,6'sı 'Faydalıdır' yanıtını vermişlerdir. Yine İlahiyat Fakültesinin %74'ü, Fen Edebiyat Fakültesinin %70,4'ü, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin %62,1'i, Güzel Sanatlar Fakültesinin %56,5'i, Diğer Fakültelerin %48,3'ü 'Faydalı olmaz' şeklinde cevap vermişlerdir. Aynı şekilde İlahiyat Fakültesinin %21'i, Fen Edebiyat Fakültesinin %23,5'i, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin %23,3'ü, Güzel Sanatlar Fakültesinin %32,6'sı, Diğer Fakültelerin %43,1'i 'Kararsızım' şeklinde yanıt vermişlerdir. Bu sonuçlara göre 'A3. Tıbbi çaresizlik durumunda büyüye başvurma tutumu fakülte türüne göre değişiklik gösterir.' Hipotezi doğrulanmıştır. Tablomuz incelendiğinde, fakülteler arasından İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mensupları diğer fakülte mensuplarına göre tıbbi çaresizlik durumunda büyüye başvurmanın daha yüksek oranda faydalı olacağını düşünmektedirler. Katılımcıların çoğu (%64,4) tıbbi çaresizlik durumunda büyüye başvurmanın faydalı olmayacağını belirtirken bir kısmı (%26,7) kararsız olduğunu belirtmiştir. İnsanlar sağlık için büyüye başvurmayı halk kültürünün bir parçası olarak görürler.

İnsanların farklı sebeplerden dolayı bazı büyüsel eylemlere başvurduğu görülmektedir. Kaplan'ın (2011) yapmış olduğu çalışmada bireylerin halk kültürünün bir parçası olan halk tıbbının büyüsel kökenleri üzerine yapmış olduğu çalışmada tedavi yöntemi için büyüye başvurma karşımıza çıkan sonuçlardandır. Anadolu'da 'ocaklık' adı verilen kurum halk tıbbı için önemli görülmektedir. Tıp biliminin doktorlardan daha eski olduğunu söyleyen Don Yoder'e göre (1975, 25-27) "halk tıbbı", halk arasında görülen hastalıklara karşı uygulanan iyileştirme metotları ve hastalıklar üzerinde oluşturulan geleneksel görüşler bütünüdür. Buna ek olarak Acıpayamlı'nın (1982) Denizli özelinde yapmış olduğu çalışmada halk hekimliği uygulamalarında sihirsel işlemlerle sağaltma başlığında çeşitli ritüellerle beraber kendilerine başvuru olan halk hekimlerinin büyüsel işlemler yaptığını dile getirmektedir (Acıpayamlı, 1982, 11-12).

Ritüel şifacılık olarak adlandırdığımız çalışmalarda şifa ile ilgili inançların ve uygulamaların büyü kaynaklı olduğu karşımıza çıkmaktadır. Charles Leslie'nin (1923-2009) Hindistan'da şifa gelenekleri üzerine yaptığı çalışmalar günümüzde "sağlık antropolojisi" gibi fenomenolojik çalışmaların öncüsü konumundadır (Good, 2010, 9-15). Günümüzde şifacılık olarak adlandırılan bu durum oldukça yaygındır. Sadece ülkemizde yaygın olmayıp çeşitli ülkelerde de bu durumun var olduğu bilinmektedir. Örneğin Pembeci'nin (2018) Kırgızistan özelinde yapmış olduğu çalışmada büyü ve

şifacılığın 1990’larda patlama yapmış olduğu 2000’li yıllarda ise artık şehirde sabit bir yer edindiği söylenmektedir. Bizim kültürümüzdeki büyücü olarak adlandırdığımız kişilere benzerlik gösteren bu kişiler Kırgızistan’da *gözüaçıklar* olarak tanımlanmaktadır. Gözüaçıklar ruhlarla iletişim kurabilen, psikolojik sıkıntılara çözüm bulabilen, evlilikleri kurtaran vb. işler yapan özel kişiler olarak bilinirler. Yapılan araştırmalar incelendiğinde kendi toplumumuzda yer alan büyücülerle farklı ülkedeki büyücülerin ortak birçok özelliği olduğu karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde yaptıkları büyüsel eylemler sonucunda para alan büyücüler, bunu üzerlerinde bir ağırlık kalmaması için aldıklarını söylemektedirler. Aynı şekilde Kırgızistan’da büyüsel eylem karşılığı verilen para asla ücret olarak değil, şükran bildirisi olarak verilir (Pembeci, 2018, 231).

d. Fakülte Türüne Göre Medyum Söylemlerine Atfedilen Değer

Tablo 5: Fakülte Türüne Göre Medyum Söylemlerine Atfedilen Değer

Medyumların gelecekle ilgili söyledikleri sizce doğru mudur?												
	Fakülte Türü											Toplam
	İlahiyat Fakültesi		Fen Edebiyat Fakültesi		İİBF		Güzel Sanatlar Fakültesi		Diğer			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	
Evet	2	2	8	8.1	8	7.8	9	19.6	4	7.1	31	7.7
Hayır	91	91	75	75.8	68	66	24	52.2	36	64.3	294	72.8
Kararsızım	7	7	16	16.2	27	26.2	13	28.3	16	28.6	79	19.6
Toplam	100		99		103		46		56		404	
Chi-Square	X=36.374 sd=8 p=.000 p<.05											

Tablo 5’te, fakülte türüne göre medyum söylemlerine atfedilen değer gösterilmektedir. Fakülte ile medyum söylemlerine atfedilen değer ilişkisi ki-kare analiz sonuçlarına göre incelenmiştir ($p<.05$). Gelecek ile ilgili bilgi verdiğini ve ruhlar ile irtibat kurabildiğini iddia eden bu kişiler günümüzde her platformda karşımıza çıkmaktadır. Zamanla daha da sık karşımıza çıkan bu kişilerden dolayı katılımcıların medyum söylemlerine atfettiği değer belirlenmesi için ‘Medyumların gelecekle ilgili söyledikleri sizce doğru mudur?’ sorusu yöneltilmiştir. Örneklemeye “evet”i tercih etme açısından baktığımızda, İlahiyat Fakültesinin %2’si, Fen Edebiyat Fakültesinin %8,1’i, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin %7,8’i, Güzel Sanatlar Fakültesinin %19,6’sı, Diğer Fakültelerin %7,1’i sonucunu görmekteyiz. Aynı şekilde “Hayır”ı tercih etme açısından baktığımızda, İlahiyat Fakültesinin %91’i, Fen

Edebiyat Fakültesinin %75,8'i, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin %66'sı, Güzel Sanatlar Fakültesinin %52,2'si, Diğer Fakültelerin %64,3'ü şeklinde sonuçlar karşımıza çıkmaktadır. Bununla beraber İlahiyat Fakültesinin %7'si, Fen Edebiyat Fakültesinin %16,2'si, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin %26,2'si, Güzel Sanatlar Fakültesinin %28,3'ü, Diğer Fakültelerin %19,6'sı 'Kararsızım' şeklinde yanıt vermişlerdir. Örneklemimizin vermiş olduğu yanıtlar ve sonuçlar incelendiğinde büyük bir çoğunluğun kanaati (%72,8) medyum söylemlerinin gelecekle alakalı doğru bilgi vermediği yönündedir. Sonuçlara bakıldığında "A4. Medyum söylemlerine atfedilen değer fakülte türüne göre değişiklik gösterir." hipotezi doğrulanmıştır. Tablo incelendiğinde, medyumların gelecek ile alakalı söylediklerine atfedilen değer bakımından güzel sanatlar fakültesi mensuplarının medyumların sözlerine atfettiği doğruluk değerinin diğer fakültelere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Medyum söylemlerinin doğruluğuna değer atfetmeyen ilahiyat fakültesi mensuplarının oranı diğer fakülte mensuplarına göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında örneklemin vermiş olduğu yanıtlar doğrultusunda medyum söylemlerinin doğruluğuna katılan ve kararsız olanların oranının %27,3 olduğu görülmektedir.

e. Akademik Başarıya Göre Dilekte Bulunma Tercih

Tablo 6: Akademik Başarıya Göre Dilekte Bulunma Tercih

	Gerçekleşmesini çok istediğiniz bir dileğiniz olduğunda ne yaparsınız?											
	Akademik Başarı Durumu										Toplam	
	Pekiyi		İyi		Orta		Zayıf		Cevap yok			
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Bir türbeye giderim	1	1.5	3	2.1	2	1.3	4	2.0	0	0.0	10	2.5
Dilek ağacına bez bağlarım	5	7.4	1	0.7	4	2.5	4	2.0	2	14.3	16	4.0
Dua ederim	47	69.1	122	84.1	133	84.7	12	6.0	11	78.6	325	80.4
Adak adarım	11	16.2	12	8.3	8	5.1	0	0.0	0	0.0	31	7.7
Diğer	4	5.9	7	4.8	10	6.4	0	0.0	1	7.1	22	5.4
Toplam	68	100	145	100	157	100	20	100	14	100	404	100
Chi-Square	X=64.606 sd=16 p=.000 p<.05											

Tablo 6, akademik başarıya göre dilekte bulunma tercihlerini göstermektedir. Akademik başarıya göre dilekte bulunma tercihleri ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<.05$). Araştırmamızda yer alan örnekleme göre, gerçekleşmesi istenilen dilek için "Bir türbeye giderim" yanıtını akademik başarısı 'Pekiyi' olanların %1,5'i, 'iyi' olanların %2,1'i, 'Orta' olanların %1,3'ü, 'Zayıf' olanların %20,0'si tercih etmiştir. 'Dilek ağacına bez bağlarım' seçeneğini akademik başarısı 'Pekiyi' olanların %7,4'ü, 'iyi' olanların %0,7'si, 'Orta' olanların %2,5'i, 'Zayıf' olanların %20,0'si, akademik başarı durumunu yanıtsız bırakanların ise %14,3'ü tercih etmiştir. 'Dua ederim' seçeneğini akademik başarısı 'Pekiyi' olanların %69,1'i, 'iyi' olanların %84,1'i, 'Orta' olanların %84,7'si, 'Zayıf' olanların %60'ı, akademik başarı durumunu yanıtsız bırakanların ise %78,6'sı tercih etmiştir. 'Adak adarım' seçeneğini akademik başarısı 'Pekiyi' olanların %16,2'si, 'iyi' olanların %8,3'ü, 'Orta' olanların %5,1'i tercih etmiştir. Akademik başarı olarak zayıf olanlardan ve akademik başarı durumunu belirtmeyenlerden hiçbiri bu seçeneği tercih etmemişlerdir. Bu tercihler dışında 'Diğer' seçeneğini akademik başarısı 'Pekiyi' olanların %5,9'u, 'iyi' olanların %4,8'i, 'Orta' olanların %6,4'ü, akademik başarı durumunu yanıtsız bırakanların ise %7,1'i tercih etmiştir.

Verilen yanıtlar ve sonuçlar incelendiğinde örneklemin büyük bir çoğunluğunun gerçekleşmesini istediği dilek karşısında dua etmektedirler. Bununla beraber gerçekleşmesini istedikleri dilek karşısında örneklemin en az başvurduğu yöntemin (%2,5) bir türbeye gitmek olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Akademik durumu zayıf olanların %20'sinin gerçekleşmesini istediği dilek için türbeye gitmeyi tercih etmesi karşımıza çıkan bir diğer sonuçtur. Bu sonuçlarla beraber, A5. Dilekte bulunma tarzı akademik başarıya göre değişiklik gösterir." Hipotezimiz doğrulanmıştır. Bireyler olmasını istediklerini eylemler karşısında bazı davranışlar geliştirmektedirler. Bu davranışlar bazen bir halk inanışı, bazen kulaktan dolma bilgiler şeklinde olabilmektedir.

f. Akademik Başarıya Göre Büyünün Kaynağı Tutumu

Tablo 7, akademik başarıya göre büyüün kaynağı tutumlarını göstermektedir. Akademik başarıya göre büyüün kaynağı tutumlarındaki ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<.05$). Araştırmamızda yer alan örnekleme göre, büyüün kaynağının 'Allah'tan' geldiğini söyleyenlerin akademik başarısı 'Pekiyi' olanlarda %6, 'iyi' olanlarda %6,9, 'Orta' olanlarda %14, 'Zayıf' olanlarda %30 şeklinde dağılım göstermiştir. 'Cinlerden veya Ruhlardan' geldiğini söyleyenlerin akademik

Tablo 7: Akademik Başarıya Göre Büyünün Kaynağı Tutumu

	Sizce büyü'nün etki gücü nerden geliyor?											
	Akademik Başarı Durumu										Toplam	
	Pekiyi		İyi		Orta		Zayıf		Cevap yok		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Allah'tan	4	6	10	6.9	22	14	6	30	0	0	42	10.4
Cinlerden veya Ruhlardan	27	40.3	48	33.1	38	24.2	9	45	2	14.3	124	30.8
Büyücülerden	2	3	5	3.4	3	1.9	2	10	0	0	12	3
Böyle Bir şeye inanmıyorum	10	14.9	26	17.9	29	18.5	1	5	4	28.6	70	17.4
Bilmiyorum	23	34.3	54	37.2	63	40.1	2	10	7	50	149	37
Diğer	1	1.5	2	1.4	2	1.3	0	0	1	7.1	6	1.5
Toplam	67	100	145	100	157	100	20	100	14	100	403	100
Chi-Square	X=36.818 sd=20 p=.012 p<.05											

başarısı 'Pekiyi' olanlarda %40,3, 'iyi' olanlarda %33,1, 'Orta' olanlarda %24,2, 'Zayıf' olanlarda %45, akademik başarı durumunu belirtmeyenlerde ise %14,3 şeklinde dağılım göstermiştir. 'Büyücülerden' geldiğini söyleyenlerin akademik başarısı 'Pekiyi' olanlarda %3, 'iyi' olanlarda %3,4, 'Orta' olanlarda %1,9, 'Zayıf' olanlarda %10 şeklinde dağılım göstermiştir. 'Bilmiyorum' yanıtını tercih edenlerin akademik başarısı 'Pekiyi' olanlarda %34,3, 'iyi' olanlarda %37,2, 'Orta' olanlarda %40,1, 'Zayıf' olanlarda %10, akademik başarı durumunu belirtmeyenlerde ise %50 şeklinde dağılım göstermiştir. Son olarak 'Diğer' yanıtını tercih edenlerin akademik başarısı 'Pekiyi' olanlarda %1,5, 'iyi' olanlarda %1,4, 'Orta' olanlarda %1,3, akademik başarı durumunu belirtmeyenlerde ise %7,1 şeklinde dağılım göstermiştir. Tablo incelendiğinde, akademik durumu pekiyi olanlar diğer başarı türlerine göre daha fazla büyü'nün gücünün cinlerden veya ruhlardan geldiğine inanmaktadır ve "A6. Büyünün kaynağıyla ilgili atıf yapma akademik başarıya göre değişiklik gösterir." hipotezimiz doğrulanmıştır. Verilerimize göre örneklemin büyük çoğunluğunun büyü'nün kaynağının nereden geldiği hakkında bilgi sahibi olmadığı sonucu karşımıza çıkmaktadır.

3. Dindarlık Algılarına Göre Sihir ve Büyü Tutumları

a. Aile Dindarlık Durumuna Göre Büyü Deneyimi

Tablo 8, aile dindarlık durumuna göre büyü deneyimini göstermektedir. Din sadece birey ve vicdanı arasında olan bir olgu değildir. Bireyin din durumunu etkileyen çevresel faktörlerin olduğu muhakkaktır. Aile bireyin dinsel yaşayışını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Büyü deneyimi olarak kastettiğimiz; büyü yaptırmak, büyüye maruz kalmak, çevresinde büyüsel eylemlere şahit olmaktır. Aile dindarlık durumunun büyü deneyimini ne şekilde etkilediğinin belirlenebilmesi amacıyla katılımcılara 'Büyü ile ilgili deneyiminiz var mı?' sorusu sorulmuştur. Buna göre, ailesini 'Çok dindar' görenlerin %1,5'i, 'Dindar' görenlerin %1,7'si, 'Az dindar' görenlerin %15,9'u 'Bana büyü yapıldı' yanıtı vermiştir. 'Ben büyü yaptırdım' yanıtını Ailesini çok dindar olarak görenlerin %1,5'i, 'Dindar' görenlerin %2'si 'Az dindar' görenlerin %6,8'i tercih etmiştir. Ailesini çok dindar görenlerin %13,8'i, dindar görenlerin %21,4'ü, Az dindar görenlerin %27,3'ü 'Başkalarına Yapıldığına şahit oldum' yanıtını vermişlerdir. Büyü ile 'Hiç İlgilenmedim' yanıtını verenlerde ailesini çok dindar görenlerin %81,5'i, ailesini dindar görenlerin %73,2'si, Az dindar görenlerin %47,7'si şeklinde dağılım göstermiştir. Son olarak ailesini çok dindar görenlerin %1,5'i, dindar görenlerin %1,7'si, az dindar görenlerin %2,3'ü bu seçeneklerin dışında kalarak 'Diğer' yanıtını vermişlerdir.

Tablo 8: Aile Dindarlık Durumuna Göre Büyü Deneyimi

	Aile Dindarlık Algısı							
	Çok Dindar		Dindar		Az Dindar		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Bana Büyü Yapıldı	1	1.5	5	1.7	7	15.9	13	3.2
Ben Büyü Yaptırdım	1	1.5	6	2.0	3	6.8	10	2.5
Başkalarına Yapıldığına Şahit Oldum	9	13.8	63	21.4	12	27.3	84	20.8
Hiç İlgilenmedim	53	81.5	216	73.2	21	47.7	290	71.8
Diğer	1	1.5	5	1.7	1	2.3	7	1.7
Toplam	65	100	295	100	44	100	404	100
Chi-Square	X=35.562 sd=8 p=.000 p<.05							

Ki-kare analizi sonuçlarına bakıldığında da aile dindarlık algısına göre büyü deneyimi değişmektedir ($p < .5$). Tablo incelendiğinde ailesini çok dindar ve dindar görenlere göre az dindar görenlerin büyü deneyiminin daha fazla olduğu sonucuyla karşılaşmaktayız. Ailesini çok dindar görenler, diğer dindarlık algılarına göre büyü ile ilgili daha az deneyim yaşamaktadırlar. Ailesini az dindar görenlerin diğerlerine göre daha çok büyü deneyiminin olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar ışığında "B1. Aile dindarlık algısı ile büyü deneyimi negatif yönde ilişkilidir." Hipotezimiz doğrulanmıştır. Örneklemimizin büyük çoğunluğunun (%71,8'i) büyü deneyimi ile hiç ilgilenmediği de sonuçlarımız arasındadır.

Dinî hayat toplumsal yapı ve kültürel doku ile sıkı bir ilişki içindedir ve karşılıklı etkileşim halindedir (Günay, 1999, 239). On dokuzuncu yüzyıl düşünürleri modernliğin bütün dünyayı etkisi altına alacağı, sekülerleşmenin sonucu olarak din ya tamamen yok olacak ya da etkisi azalacak şeklinde yorum yapmaktaydılar (Arslan, 2010). Ama durum dedikleri gibi ilerlemedi. Dinlerin etkisizleşmesi ve yok olması bir yana her geçen gün kutsala olan ilgi artmaktadır. Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmaları incelediğimizde de modern toplumlarda kutsala olan ilgide artışın olduğunu söylemektedir (bkz. Bell, 2006; Gode, 2000; Naisbit ve Abordene, 1990; Glock ve Bellah, 1976).

b. Aile Dindarlık Durumuna Göre Büyüye Başvurma Nedenleri

Tablo 9, aile dindarlık durumuna göre büyüye başvurma nedenlerini göstermektedir. Sihir, büyü ve tabiatüstü güçlere başvurma genel olarak, insanlar arasında huzursuzluk çıkartmak, bireylerin bazı güçlerini kullanmasını engellemek, sevilmeyen birine zarar vermek gibi kötü amaçlarla yapılmakta ya da bu amaçlarla yapılan büyüleri bozmak için yapılmaktadır. Bu bağlamda aile dindarlık durumunun büyüye başvurma nedenlerini ne şekilde etkilediğinin belirlenebilmesi amacıyla katılımcılara 'Sizce insanlar hangi amaçlar için büyü ile uğraşan kişilere başvurur?' sorusu sorulmuştur. Buna göre, ailesini 'Çok dindar' görenlerin %12,5'i, 'Dindar' görenlerin %16,3'ü, 'Az dindar' görenlerin %4,5'i 'Eşlerin arasını bozmak için' yanıtı vermiştir. 'Eşlerin arasını düzeltmek için' başvururlar yanıtını ailesini 'Çok dindar' görenlerin %3,1'i, 'Dindar' görenlerin %1,7'si 'Az dindar' görenlerin %4,5'i tercih etmiştir.

Ailesini 'Çok dindar' görenlerin %1,6'sı, 'Dindar' görenlerin %2,4'ü, 'Az dindar' görenlerin %6,8'i 'Çocuk sahibi olmak için' yanıtını vermişlerdir. 'Cinlerin verdiği rahatsızlıktan korunmak için' yanıtını verenler ailesini 'Çok dindar' görenlerde %1,6, ailesini 'dindar' görenlerde %7,5, Az dindar

Tablo 9: Aile Dindarlık Durumuna Göre Büyüye Başvurma Nedenleri

	Aile Dindarlık Algısı							
	Çok Dindar		Dindar		Az Dindar		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Eşlerin Arasını Bozmak İçin	8	12.5	48	16.3	2	4.5	58	14.4
Eşlerin Arasını Düzeltmek İçin	2	3.1	5	1.7	2	4.5	9	2.2
Çocuk Sahibi Olmak İçin	1	1.6	7	2.4	3	6.8	11	2.7
Cinlerin Verdiği Rahatsızlıktan Korunmak İçin	1	1.6	22	7.5	2	4.5	25	6.2
Tedavi için	3	4.7	3	1	0	0	6	1.5
Merak Ettikleri İçin	3	4.7	17	5.8	3	6.8	23	5.7
Güç Kazanma İsteğinden Dolayı	0	0	14	4.8	0	0	14	3.5
Hepsi	23	35.9	117	39.8	21	47.7	161	40.0
Bilmiyorum	22	34.4	57	19.4	7	15.9	86	21.4
Diğer	1	1.6	4	1.4	4	9.1	9	2.2
Toplam	64	100	294	100	44	100	402	100
Chi-Square	X=40.187 sd=18 p=.002 p<.05							

görenlerde %4,5 şeklinde dağılım göstermiştir. ‘Tedavi için’ başvurular yanıtını ailesini ‘Çok dindar’ görenlerin %4,7’si, ‘Dindar’ görenlerin %1’i tercih etmiştir. ‘Merak ettikleri için’ başvurular yanıtını ailesini ‘Çok dindar’ görenlerin %4,7’si, ‘Dindar’ görenlerin %5,8’i ‘Az dindar’ görenlerin %6,8’i tercih etmiştir. Büyüye başvurma nedenini ‘Güç kazanma isteği’ olarak ailesini ‘dindar’ görenlerin %4,8’i tercih etmiştir. Ailesini, ‘Çok dindar’ görenlerin %34,4, ‘Dindar’ görenlerin %19,4’ü, ‘Az Dindar’ olarak görenlerin ise %15,9’u insanların büyüye başvurma nedenleri hakkında ‘Bilmiyorum’ yanıtını vermişlerdir. Büyüye başvurma nedeni olarak bütün bu saydığımızın hepsini kabul edip ‘Hepsi’ yanıtını ailesini ‘Çok dindar’ görenlerin %35,9’u, ‘Dindar’ görenlerin %19,4’ü, ‘Az dindar’ görenlerin ise %15,9’u seçmiştir. Sayılan bu nedenler dışında ‘Diğer’ yanıtını ailesini ‘Çok dindar’ görenlerin

%1,6'sı, 'Dindar' görenlerin 1.4'ü, 'Az dindar' görenlerin %9,1'i tercih etmiştir.

Aile dindarlık durumuna göre büyüye başvurma nedenlerinin ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu tespit edilmiş ($p<.05$) ve "B2. Aile dindarlık ile büyüye başvurma nedenlerinin çeşitliliği negatif yönde ilişkilidir." hipotezimiz doğrulanmıştır. Örneklemin toplamı incelendiğinde insanların büyüye başvurma nedeni olarak dikkat çeken sonuçlar, 'Eşlerin arasını bozmak için' yanıtını verenler %14,4, 'cinlerin verdiği rahatsızlıktan korunmak için' yanıtını verenler %6,2 ve tabloda belirtilen büyü türlerinden 'hepsi' yanıtını verenlerin oranı %40 şeklinde dağılım göstermiştir.

c. Öznel Dindarlık Tutumuna Göre Büyünün Gerçekliğine ve Etkisine İnanma Durumu

Tablo 10. öznel dindarlık tutumuna göre büyüünün gerçekliğine ve etkisine inanma durumunu göstermektedir. Öznel dindarlık algısının büyüünün gerçekliğine ve etkisine inanma durumunu ne şekilde etkilediğinin belirlenebilmesi amacıyla katılımcılara 'Büyünün gerçek olduğu ve etkisi bulunduğu inancına katılıyor musunuz? Sorusu sorulmuştur. Bu durumda, katılımcılar, öznel dindarlık algısına göre, kendisini çok dindar görenlerde, büyüünün gerçek olduğu ve etkisi olduğu inancına 'Katılıyorum' diyenlerin

Tablo 10: Öznel Dindarlık Tutumuna Göre Büyünün Gerçekliğine ve Etkisine İnanma Durumu

Büyünün gerçek olduğu ve etkisi bulunduğu inancına katılıyor musunuz?								
	Öznel Dindarlık Algısı							
	Çok Dindar		Dindar		Az Dindar		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Katılıyorum	6	25	114	44.5	51	41.5	171	42.4
Katılmıyorum	14	58.3	92	35.9	39	31.7	87	36
Kararsızım	4	16.7	50	19.5	39	26.8	145	21.6
Toplam	24	100	256	100	123	100	403	100
Chi-Square	X=8.305 sd=4 p=.081 p<.05							

oranı %25, "Katılmıyorum" diyenler %58,3, 'Kararsızım' diyenler %16,7 şeklinde dağılım göstermiştir. Kendini çok dindar görenlerin büyük bir çoğunluğu (%58,3) büyüünün etkisinin olduğuna ve gerçekliğinin olduğuna inanmamaktadır. Öznel dindarlık algısına göre, kendisini dindar görenlerde,

büyünün gerçek olduğu ve etkisi olduğu inancına 'Katılıyorum' diyenlerin oranı %44,5, "Katılmıyorum" diyenler %35,9, 'Kararsızım' diyenler %19,5 şeklinde dağılım göstermiştir. Öznel dindarlık algısına göre, kendisini az dindar görenlerde, büyüün gerçek olduğu ve etkisi olduğu inancına 'Katılıyorum' diyenlerin oranı %41,5, "Katılmıyorum" diyenler %31,7, 'Kararsızım' diyenler %26,8 şeklinde dağılım göstermiştir. Öznel dindarlık durumuyla büyüün gerçekliğine ve etkisine inanma durum arasındaki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki vardır ($p < .05$). Bu bağlamda "B3. Öznel dindarlık ile büyüün gerçekliğine inanma tutumu negatif yönde ilişkilidir." Hipotezi doğrulanmıştır. Örneklemimizin büyük çoğunluğu (%42,4) büyüün gerçekliğine ve etkisi olduğu fikrine katılmaktadır.

Bu konu ile alakalı olarak yapılan çalışmaları incelediğimizde farklı sonuçlar ile karşılaşmaktadır. Şirin'in (2006, 120), yapmış olduğu çalışmada farklı gruplardan seçilen örneklemelerin %68,2'si büyüün gerçekliğine ve etkisine inanmaktadır. Aynı şekilde, Aladar'ın (2009, 57) Malatya özelinde yapmış olduğu çalışmada ise örneklemin %93,8'i büyüün var olduğuna inanmaktadır. Weber, Berger, Luckman gibi Din Sosyologları çözümlemelerinin odak noktasında "bireyselleşme" vurgusu ve bunun dini hayata etkileri yer almaktadır. Weber'e göre *kültür rasyonelleştikçe dini tecrübe olabildiğince irrasyonel alana kayar. Rasyonelleşme arttıkça mistik ve büyüsel-dinsel olana ilgi artar*. Bu ilgi beraberinde bireylerin dinde yeri olmamakla birlikte metafizik olarak kabul edilebilen bir gerçeklikte var olduğuna zaman zaman inandığı nazar, fal, büyü v.b. askıncı (transcendental) olgu ve değerlere olan inancını karşımıza çıkartmaktadır. Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu'nun (2009) yapmış olduğu çalışmada örneklemin %35'i civarında bir kitlenin nazara inandığını, ancak, fal, büyü, yıldızların konumunun insanın geleceğini tayini (ilm-i nücum) gibi düşünce türlerine olan inancın ise %10 mertebelerini pek geçmediği görülmektedir. Kuşat (2004) tarafından yapılan bir çalışmada ise kendisini çok dindar olarak görenlerin %96'sının, dine karşı ilgisizim diyenlerin ise %80'inin nazara inandığı ortaya çıkmıştır.

d. Öznel Dindarlığa Göre Sevilmeyen Birine Büyü Yaptırma Tutumu

Tablo 11, öznel dindarlık tutumuna göre sevilmeyen birine büyü yaptırma tutumunu göstermektedir. Öznel dindarlık tutumunun sevilmeyen birine büyü yaptırma tutumunu nasıl etkilediğinin belirlenebilmesi amacıyla katılımcılara 'Sevmediğin birine büyü yapar veya yaptırır mısın?' sorusu sorulmuştur ve alınan cevaplar doğrultusunda "B4. Öznel dindarlık ile

sevilmeyen birine büyü yaptırma davranışı negatif yönde ilişkilidir.” Hipotezi doğrulanmıştır. Öznel dindarlık ile sevilmeyen birine büyü yaptırma tutumunun ki-kare analiz sonuçlarına göre anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Buna göre, kendisini ‘Çok dindar’ görenlerin %12’si, ‘Dindar’ görenlerin %1,2’si, ‘Az dindar’ görenlerin %9,8’i ‘Yaparım, yaptırırım’ yanıtı vermiştir. ‘Şartlara bağlı’ yanıtını kendini çok dindar olarak görenlerin %12’si, ‘Dindar’ görenlerin %11,8’i ‘Az dindar’ görenlerin %13,9’u tercih etmiştir. Kendini çok dindar görenlerin %72’si, dindar görenlerin %86,3’ü, Az dindar görenlerin %73’ü ‘Yapmam, yaptırمام’ yanıtını vermişlerdir. Bu seçeneklere ek olarak ‘Diğer’ yanıtını verenlerde kendini çok dindar görenlerin %4’ü, dindar görenlerin %0,8’i, Az dindar görenlerin %1’i şeklinde dağılım göstermiştir.

Tablo 11: Öznel Dindarlığa Göre Sevilmeyen Birine Büyü Yaptırma Tutumu

Sevmediğin birine büyü yapar veya yaptırır mısın?								
	Aile Dindarlık Algısı							
	Çok Dindar		Dindar		Az Dindar		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Yaparım, Yaptırırım	3	12	3	1.2	13	9.8	18	4.5
Şartlara Bağlı	3	12	30	11.8	17	13.9	50	12.4
Yapmam, Yaptırمام	18	72	220	86.3	89	73	327	81.3
Diğer	1	4	2	0.8	4	1	7	1.7
Toplam	25	100	255	100	122	100	402	100
Chi-Square	X=23.322 sd=6 p=.001 p<.05							

Örnekleminin büyük çoğunluğunun (%81,3) sevmediği birine büyü yapmayacağı ve yaptırmayacağı görülmüştür. Şartlara bağlı ve yaptırırım diyenler birlikte düşünüldüğünde %17’lik bir dilimin büyüye başvuracağı ve bunu bir tercih olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Semavi dinler net bir şekilde sihir, büyü ve tabiatüstü güçleri yasaklamıştır. Kur’an büyüü fayda sağlamayan uğraşı olarak değinmekte ve bu tür uğraşları yasaklamaktadır (el- Bakara, 2/102). Her ne kadar büyü yapmak/yaptırمام net bir şekilde yasaklansa da Müslümanlar arasında bu tür uğraşlar her zaman varlığını sürdürmüştür. Mensching’e (2012, 154) göre kitleler din ile büyüü içtenlikle bağdaştırabilmektedir ve büyü ile etki edebilen bazı güçlere inanmaya yatkındırlar. Ona göre özellikle köylüler ve kadınlar gizemli ve karanlık güçlerle ilgilenmeye daha eğilimli olmaktadır.

Sonuç

Çalışma üniversite öğrencilerinin cinsiyet, eğitim alınan fakülte türü, akademik başarı, aile dindarlık ve öznel dindarlık değişkenleri açısından sihir, büyü ve tabiatüstü güçlerle ilgili tutumlarını belirlemeye odaklanmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın evreni Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'dir. Örneklemi ise İlahiyat Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi ve diğer olarak belirlenmiştir. Araştırmada sosyo-demografik değişkenlerden cinsiyete göre yanlarında sihir, büyü, cin vb. şeyler hakkında konuşulmasından etkilenme oranı farklılaşmakta ve kızlar yanlarında sihir, büyü, cin vb. şeyler konuşulmasından erkeklere göre daha çok etkilenmektedir. Benzer şekilde kız katılımcıların, erkek katılımcılara göre fala daha fazla başvurduğu da anlaşılmaktadır.

Tıbbi çaresizlik durumunda büyüye başvurma açısından örneklem incelendiğinde katılımcıların çoğu (%64,4) tıbbi çaresizlik durumunda büyüye başvurmanın faydalı olmayacağını belirtirken bir kısmı (%26,7) kararsız olduğunu belirtmiştir. İnsanlar sağlık için büyüye başvurmayı halk kültürünün bir parçası olarak görmektedirler. Bunun yanında fakülte türlerine göre medyum söylemlerine atfedilen değer oranlarına baktığımızda büyük oranda medyum söylemlerinin geçersiz olduğu yönünde bir geri dönüt alınmıştır. Örneklem geneli ele alındığında medyumların gelecek ile ilgili söylemlerinin doğruluğuna büyük bir çoğunluk (%72,8) katılmamıştır. Ancak bunun yanında örneklem vermiş olduğu yanıtlar doğrultusunda medyum söylemlerinin doğruluğuna katılan (%7,79) ve kararsız olanların (%19,6) toplam oranının %27,3 olduğu görülmektedir.

Araştırmadaki bir başka sonuca göre ise akademik başarı algısına göre dilekte bulunma tarzında farklılık vardır. Akademik durumunun 'zayıf' olduğunu düşünenlerin %20'sinin gerçekleşmesini istediği dilek için 'türbeye gitmeyi' tercih ettiği anlaşılmaktadır. Bununla beraber örnekleme genel olarak bakıldığında gerçekleşmesini istedikleri dilek için örneklem en az başvurduğu yöntemin (%2,5) bir türbeye gitmek olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca örneklemin büyük bir çoğunluğu (%80,4) gerçekleşmesini istediği dilek karşısında dua etmektedir. Araştırmaya göre örneklemin çoğunluğunun (%37) büyüün kaynağının nereden geldiği ile ilgili bilgi sahibi olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Aile dindarlık eğilimine göre, büyü deneyimi ve büyüye başvurma nedenleri arasındaki farklılık incelendiğinde, aile dindarlık oranı arttıkça büyü ile ilgili deneyim ihtimalinin azaldığını görülmektedir. Yine aile

dindarlık oranı azaldıkça büyüye başvurma nedenlerindeki çeşitlilik artmaktadır. Öznel dindarlık açısından öznel dindarlık oranı arttıkça büyüünün gerçekliğine ve etkisine olan inançta azalma görülmekte, öznel dindarlık oranı azaldıkça sevilmeyen birine büyü yaptırma oranlarında artış görülmektedir. Sonuç olarak cinsiyetin, fakülte türünün, akademik başarı düzeyinin, aile dindarlığı ve öznel dindarlık algılarının sihir, büyü ve tabiatüstü güçlere karşı tutumlarda etkili olduğu ifade edilebilir

KAYNAKÇA

- ACIPAYAMLI, O. (1982). "Acıpayam'da Halk Hekimliği", Antropoloji Dergisi 11, Ankara: Üniversitesi Basımevi.
- AKKAYA, H. (2003). Büyü ve Büyüsel Uygulamalar Üzerine Bir Din Sosyolojisi Araştırması: Kayseri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi.
- ALADAR, N. (2009). "Büyüsel İşlemler Üzerine Bir Din Sosyolojisi Araştırması", Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi.
- ARSLAN, A. (2002). Büyü, Fal ve Kehanet, İstanbul: Nesil Yayınları.
- ARSLAN, M. (2010). "Seküler Toplumlarda Kutsal Arayışları: Geç Modern Dönemde Büyü-Din İlişkisinin Sosyolojik Analizi". İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 1/1, 195- 210.
- ARSLAN, M. (2004). "Kişilerin Batıl İnanç Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi". Değerler Eğitimi Dergisi 2/6, 4-5.
- ATEŞ, A. O. (2003). Kur'an ve Hadislere Göre Cinler ve Büyü. İstanbul: Beyan Yayınları.
- ATILHAN, C. R. (1973). İslam ve Beni İsrail. İstanbul: Yelken Matbaası.
- BELL, D. (2006) Kutsalın dönüşü, (Çev. A. Köse). İstanbul: Etkileşim Yayınları.
- BONNEFOY, Y. (2000). Mitolojiler Sözlüğü. 2 Cilt. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- CHALLENGE, F. (1960). Dinler Tarihi, (çev. Samih Tiryakioğlu). İstanbul: Varlık Yayınları.
- ÇARKOĞLU, A. & KALAYCIOĞLU E. (2009). "Türkiye'de dindarlık: uluslararası bir karşılaştırma. İstanbul: Sabancı Üniversitesi İstanbul Politikalar Merkezi".
- ÇELEBİ, İ. (2009). 'Sihir'. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 37:170. İstanbul: TDV Yayınları.
-

- ÇELİK, A. (2005). Mânilerimiz ve Trabzon Mânileri, Ankara: Akçağ Basım Yayın.
- ÇİĞ, M. İ. (2005). Hititler ve Hattuşa. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- DAĞ, İ. (1999). Psikolojinin Işığında Kaygı. Doğu Batı Düşünce Dergisi.
- DOĞRUL, Ö. R. (1958). Yeryüzündeki Dinler Tarihi. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- DUVARCI, A. (1993). Türkiye’de Falcılık Geleneği ile Bu Konuda İki Eser – Risâle-i Falnâme li Ca’fer-i Sâdık ve Tefe’ülnâme, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ELİADE, M. (2003). Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi, (Çev., A. Berktaş). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- ELİADE, M. (1999). Şamanizm, (Çev., İ. Birkan). Ankara: İmge Yayınları.
- ETHAT, A. (2002). Mitoloji Sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- FRAZER, J. (1991). Altın Dal: Dinin ve Folklorun Kökleri. 2 Cilt. İstanbul: Payel Yayınları.
- GEORGEON, F. & DESMET, H. (1999). Doğu’da Kahve ve Kahvehaneler (Çev. Meltem Atik-Esra Özdoğan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- GLOCK, C. & BELLAH, R. (1976). The New Religious Consciousness. Berkeley: University of California Press.
- GOOD, B. J. ve diğer., (2010). A Reader in Medical Anthropology: Theoretical Trajectories, Emergent Realities. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- GOODE, E. (2000). Paranormal Beliefs: A Sociological Introduction. Prospect Heights. Illinois: Waveland Press.
- GÜNAY, Ü. (1999). Erzurum ve Çevre Köylerinde Dini Hayat. İstanbul: Erzurum Kitaplığı.
- HACIYEVA, M., TARAKÇI, C. & ÖZTÜRK, Ş. (1995). Azerbaycan Edebiyat Terimleri Sözlüğü. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yayınları.
- HEİSE, U. (2001). Kahve ve Kahvehane (Çev. Mustafa Tüzel). Ankara: Dost Kitabevi.
- İNAN, A. (2000). Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İŞÇİ PEMBEÇİ, B. (2008). “Kırgızistan’da Büyü ve Şifacılığın Sosyal Antropoloji Bağlamında Değerlendirilmesi”. Milli Folklor Dergisi 120 (Kış): 225-236.
- KAPLAN, M. (2011). “Halk Tıbbının Kökenleri: Teşhisten Tedaviye Din ve Büyü İlişkisi”. Milli Folklor Dergisi, 150-156.

- KARTOPU, S. (2012). "Lise Öğrenci ve Öğretmenlerinin Durumluk ve Sürekli Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Kahramanmaraş Örneği)", Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 17/2, 147-170.
- KAYA, A. & BOZKUR, B. (2015). "Kadercilik Eğilimi Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 11/3, 935-946.
- KORKMAZ, E. (2003). Eski Türk İnanışları ve Şamanizm Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- KUR'AN'I KERİM MEALİ, (2016). Ankara: DİB Yayınları.
- KUŞAT, A. (2004). Nazar Olgusu ve Psikolojik Yaklaşım. Kayseri: Lâçin Yayınları.
- KÜTÜB-Ü SİTTE VE ŞERHLERİ, (1992). İstanbul: Çağrı Yayınları
- MALİNOWSKİ, B. (2002). Büyü Bilim ve Din, (Çev., S. Özkal). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- MALİNOWSKİ, B. (1990). Büyü, Bilim ve Din. İstanbul: Kabalcı Yayınları, 1990.
- MALİNOWSKİ, B. (2000). Büyü, Bilim ve Din. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- MENSCHING, G. (2012). Din Sosyolojisi, (çev. Mehmet Aydın). Konya: Literatürk.
- MUALLİM, Ö., N. (1987). Lügati Naci. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- NAİSBİTT, J. & ABORDENE, P. (1990). Megatrends 2000 Büyük Yönelimler, (Çev. E. Güven). İstanbul: Form Yayınları: İstanbul.
- ÖRNEK, S., V. (1998). 100 Soruda İlkelerde Din Büyü Sanat Efsane. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- ÖRNEK, S., V. (1966). Batıl İnançlar ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki, Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- ÖZSEVEN, A. (1939). "Büyü, Fal ve Rüya Tabirleri", Halk Bilgisi Haberleri, 8 (93), İstanbul, s. 185-190.
- PEKER, H. (2003). Din Psikolojisi. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- ROUX, J. P. (2001). Türklerin ve Moğolların Eski Dini. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- RUSSELL, B. (1997). Din ile Bilim, (Çev. A. Göktürk). İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- SCOGNAMİLLO, G. & ARSLAN, A. (1999). Doğu ve Batı Kaynaklarına Göre Cinler. İstanbul: Karizma Yayınları.
-

- ŞİRİN, T. (2006). "Metafizik Varlıklardan Cinlere İnancın Psiko-Sosyal Boyutları". Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- TANYU, H. (1992). "Büyü". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 6:501. İstanbul: TDV Yayınları.
- YILMAZ, F. (2006). "Kadınlar Arasındaki Hurafeler ve İslâm'ın Hurafelere Bakışı", Diyanet İlmi Dergi, Cilt: 42, Sayı 1.
- YODER, D. (1975). "Halk Tıbbı", Folklorla Doğru, (Çev. Sibel Yoğurtçuoğlu, Ayfer Gülüm), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Folklor Kulübü, (43), 23-31.

EXAMINATION OF ATTITUDES OF UNIVERSITY STUDENTS RELATING WITH WITCHING, MAGIC AND SUPERNATURAL POWERS

© Saffet KARTOPU^a

© Abdurrahman ÜNALAN^b

Extended Abstract

Humankind has always been curious about unknown particulars since starting day of their existence. Hence, when literature and holy texts, archaeological remains, paintings made on the cave walls, sculptures have been examined, it is seen that in almost each community there have been applications regarding witching, magic and supernatural powers. At this point determining attitudes of individuals living in today's modern community regarding witching, magic and supernatural powers bears importance for understanding continuity of these beliefs. It would be beneficial for revealing the attitudes university students constituting the young and relatively educated segment of community regarding the subject and to predict future values and tendencies of community. For this purpose article focuses on determining attitudes of university students with respect to the variables of gender, type of education faculty, academic success, family piety and subjective piety, in relation to witching, magic and supernatural powers. It has been tried to reveal the attitudes of sample group being composed of 407 people who were determined by random method among students of Faculty of Theology (N:100, 24,6 %), Faculty of Literature (N:100, 24.6 %), Faculty of Business Administration and Economics (N: 103, 25,3 %), Faculty of Fine Arts (N: 46, 11,3 %) and other faculties (N: 58, 14,3 %) of Kahramanmaraş Sutcu Imam University regarding witching, magic and supernatural powers by conducting a quantitative research. In the research Frequency and Chi-Square test has been used and in the evaluation of data and finding of calculated values, SPSS 16.0 statistical package program has

^a Assoc. Prof., Kahramanmaraş Sütçü İmam University, skartopu@ksu.edu.tr

^b M.A. Student, K. Sütçü İmam University, abdurrahman.unalann@gmail.com

been used.

In the research being conducting the question of “Would you be effected when it is talked about witching, magic, gin and similar topics next to you?” was asked to the sample group and participants have been examined on gender basis with respect to their rate of being effected from speeches being made about topics like witching, magic and gin next to them. According to the sample group taking part in our research, 10 %of males and 11.5 %of girls have preferred the answer of “I would be very effected.” Similarly, while 13.7%of males preferred the answer of “I would be effected.”, 23.5 %of girls have chosen this answer. The answer of “It depends on my spiritual status.” was chosen by 21.1 %of males and 24 %of girls. When the answers given and the results were examined, it was reached to the conclusion female participants were more effected from speeches made about topics like witching, magic, and gin next to them with respect to male participants. Again, in order to determine the types of fortune applied by participants, the question of “Which types of fortune did you refer to in your life?” was asked to participants and examination was made with respect to the rate of application. According to the sample groups in our research, it was seen that 29.6 %of males and 43.8 %of girls have preferred the answer of “coffee fortune-telling.

In order to determine the attitude of participants to apply for magic in case of despair as per the faculty where they are getting their education, the question of “Do you think it is helpful to apply to magicians in situations where doctors are in despair?” was directed to them. In this context the question that was asked as being specific to faculties was answered as “It is helpful.” by 5 %of Faculty of Theology, by 6.1 %at the Faculty of Science and Letters, by 14.6 %at Faculty of Business Administration and Economics, and by 10.9 %at the Faculty of Fine Arts. Again, in order to determine the value attached to psychic people by participants as per the same variable, the question of “Do you think that what psychic people say about future are correct?” was directed. In the sample group 2 %from Faculty of Theology, 8.1%of Faculty of Science and Letters, 7.8 %of Faculty of Business Administration and Economics, and 19.6 %of Faculty of Fine Arts have preferred to give the answer of “Yes”.

When the question of “What do you do when you have a wish which you desire too much to become true?” was evaluated as per the perception of academic success, the answer of “I go to a shrine.” was preferred by 1.5 %of those whose academic success was “very good”, by 2.1 %of those whose

academic success was good, 1.3 %of those whose academic success was intermediate and 20,0 %of those whose academic sucsess was poor. The option of “I would tie a cloth to the wish three.” Was preferred by 7.4 %of those whose academic success was very good, 0.7 %of those whose academic success was good, 2.5 %of those whose academic success was intermediate and 20,0 %of those whose academic success was poor. The option of “I would pray.” was preferred by 69.1 %of those whose academic success was very good, 84.1 %of those whose academic success was good, 84.7%of those whose academic success was intermediate and 60%of those whose academic success was poor. The option of “I would make a vow.” was preferred by 16.2 %of those whose academic success was very good, 8.3 %of those whose academic success was good, and 5.1 %of those whose academic success was intermediate.

In order to determine how perception of subjective piety effected the situation of believing in the reality and effectiveness of magic, the question of “Do you agree that magic is real and that it has effect?” was asked. Regarding this situation among those considering themselves very religious as per the perception of subjective piety, ratio of those “Agreeing” that magic is real and has effect was 25 %and ratio of those “not agreeing” was 58.3%and the ratio of those saying “I am indecisive” was 16.7 %. Majority of those considering themselves as very religious (58.3 %) did not believe that magic had effect and that it was real. Among those considering themselves as being religious in accordance with the perception of subjective piety, ratio of those “agreeing” that magic was real and that it had effect was 44.5 %and ratio of those “not agreeing” was 35.9 %, and ratio of those saying “I an indecisive” was 19.5 %. As a conclusion in the study it has been determined that gender, faculty type, academic success level, and religiosity were influential in the attitudes had against witching, magic and supernatural powers.

Keywords: Psychology of Religion, Witching, Magic, Supernatural Powers.

